

Naturglimt i vore sogne

Egnshistorisk Nyt nr. 1 – 1999 – udgivet af Egnshistorisk Forening i Gundsø

Naturglimt i vore sogne

I kirkebladet "Kirkehilsen" redigeret af sognepræst Preben Hansen, Hvedstrup, har vi fundet følgende lokalhistoriske naturbeskrivelse.

I kirkebladet skriver Preben Hansen: *Af havernes fugleliv har afdøde lærer Hansen, Herringløse, engang (i 1946) givet følgende smukke skildring:* "Havesangeren, hvis sang lyder som en rislende kilde, den lille fine løvsanger, hvis sang minder om bogfinkens, men kun som en fin kvindestemme mod en grov drengestemme, gærdesangeren, der "ringer med sin butiksklokke", gulbugen, hvis sang kan minde lidt om nattergalens, hvorfor den også kaldes bastard-nattergalen, den lille, tillidsfulde rødkælk, der, når vinteren sætter ind, beder om husly i den lune stue, den muntre gærdesmutte, der med sin lille stump hale lige i vejret smutter ud og ind af hækkene, såvel når de er snepudrede, som når de er grønne – alle disse kære gæster – eller for de to sidstes vedkommende fastboende – træffes endnu. Men rødstjerten, tornskaden, fluesnapperne og flere andre ses nu ikke mere, eller kun i træktiden, og iriskerne og vipstjerterne kun sjældent. Nattergal og drossel giver oftest kun en enkelt koncert på gennemrejsen til skovrigere egne, kun i præstegårdshaven yngler de af og til. Men sangdroslen, der lige som spurv og svale helst bygger så nær mennesker som muligt. Den er vel, når alt kommer til alt, den sanger, man nødigt vil undvære. Så tidligt som nogen begynder den sin sang, tit i februar – og når ellers hele fuglekoret tier og bereder sig på afrejsen, så lyder endnu, helt hen i august, dens muntre strofer, tit iblandet visestumper, den har lært af en eller anden fløjtende ungersvend.

Skaden, der en tid helt var udryddet her, har nu igen formeret sig. Lad os bevare den smukke, sort-hvide fugl, den pynter i landskabet og er så fornøjelig at se på.

I gamle dage var der mange storkereeder i de eng- og moserige sogne, fra mange gamle, stråtækte bondegårde lød den kære knebren,

der er så inderligt forbunden med den danske sommer.

I Herringløse byggede storken i mange år, først i et træ, senere i en stak, som ejeren sørgede for at have parat, når "lejerer" indfandt sig. Men et år kom storkefar tidligere end ventet. Folkene på gården blev da straks sat i gang med at flytte en stak ud til ham. Og han veg ikke fra stedet, før den var færdig. Så tog han den straks i besiddelse og slog en skralde til tak for arbejdet. Nu er storken imidlertid forsvundet fra sognet. Et af de sidste år var der en gammel stork, der holdt til hele sommeren i den gamle elm på kirkegården i Hvedstrup, ved lågen til præstegårdshaven. En anden gammel ungkarl af slægten stod i sommeren 1946 aften efter aften på et tag i Hvedstrup, hensunket i tungsindige drømmerier.

I moserne er der gråænder, blichøns og rørhøns. I et af Herringløse bys fire gadekær ruger den grønbenede rørhøne, og den opfører sig efterhånden ganske som en tam-and og præsenterer i sommerens løb ugenert sine 2-3 kuld i haverne langs kæret.

I de senere år har sangsvaner slået sig ned i flere af moserne, blandt andet ved Hvedstrup og har ynglet her.

I øvrigt er fuglelivet også knyttet til kæmpehøjene. På sydsiden af Hvedshøj havde indtil for nogle år siden digesvalerne deres huller i brinken. Heroppe træffer man ofte fugle, der ynder det fri udsyn over markerne, som for eksempel gøgen, skovduen, uglen og skaden. Om efteråret ses meget ofte en spurvehøg eller en tårnfalk, der for nogle dage har slået sig ned med fast hovedkvarter på den store høj. I de fritstående træer på markerne holder fugle som gulspurv, toplærke og bynkefugl af at sidde. Og langs alle vejene ses bomlærken på telefonrøddene. Det er vist den eneste fugl, der er blevet hyppigere i de senere år. Det er trist, at også svalerne tager af i antal overalt, vi må værne om svalerne nu i stald og lo.

I præstegårdshaven, ved kirkestien, kan man træffe fugle, der, som flagspætten, spætmejsen og træløberen, kun aflægger små

Naturlimt i vore sogne

Egnhistorisk Nyt nr. 1 – 1999 – udgivet af Egnshistorisk Forening i Gundsø

besøg i de gamle træer. I træktiden er haven ofte fyldt af brogede flokke af fuglekonger, stillidser, rødstjerter, sjaggere m. fl. I kirketårnet i Hvedstrup lever et lille samfund alliker, der giver den stille landsbykirkegård liv fra tidlig morgen.

Af krybdyr findes det brune firben endnu på Hvedshøj, mens det grønne vistnok, desværre, nu er forsvundet fra engene ved Gammelsø, hvor det før holdt til. I Herringløse gadekær optræder den spidssnude frø – med de i parringstiden himmelblå hanner – i en sådan mængde, at deres morsomme bjæffen, vuf-vuf, i forårsaftenerne får det til at lyde, som om hele kæret kogte. Øst for byen lå tidligere et femte kær, der efter sin form benævnes Korskær. Der fandtes løgfrøen, hvis haletudse er lige så stor som selve frøen, for ikke at sige større, nemlig halen større. Nu er kæret og dermed den sjældne padde forsvundet. Den findes dog endnu i et kær vest for Hvedshøj, men på Ågerup Mark.

Insektlivet er knyttet til de få udyrkede pletter. Således kan man endnu på nogle af højene træffe citronsommerfuglen, svalehalen og tidsselfuglen. Herudover træffes mest de almindelige men smukke sommerfugle: nældens takvinge, admiral, påfugleøje og randøjerne.

I Herringløse Skolehave fandtes et enkelt år det hvide C, i præstegårdshaven engang for år tilbage dødningehovedet. Et særligt insektfund er knyttet til kæmpehøjenes stejle brinker og skrænter, hvor mange smukke gravehvepse har deres reder. Man kan tilbringe megen tid med at betragte deres færd, når de henter larver og edderkopper og lammer dem for at bringe dem hjem til hullerne i lerskrænten. I stengærderne har de for kløverens bestøvning så vigtige humlebier deres reder. Her har også mange sommerfuglelarver deres næring, ofte træffes larver af påfugleøje og takvinge på nælder og de morsomme lådne bjørnespinderlaver på græs og urter.

Være med til at værne om de vilde dyr og planter i vore sogne. De skønhedsværdier, som vi selv har modtaget i arv, vil vi ikke forringe. Også fremtidens slægter skal glæde sig over sommerfuglenes leg hen over kæmpehøjenes vilde blomsterflor, over Mikkels Rævs morgentur i de duggede enge, over svanernes hjem i mosen, hvor duften af mynte og mjødukt i den lyse sommernat krydrer dampen fra mosekonens bryggers.

*På nedenstående foto, der er taget fra foden af Hvedshøj, ses Hvedstrup landsby liggende midt i kornmarkerne som en grøn oase fyldt med høje træer.
Foto: Anne K. Hansen, 1984.*

